

PRILOG JAVNOJ RASPRAVI O IZMJENAMA ZOK-a

Osobno smatram da bi se izmjene Zakona o kazalištu trebale pozabaviti svim umjetničkim profilima, a ne isključivo biti usmjerene na intendanta, njegove obaveze i prava.

Slažem se da mandat intendanta treba ograničiti na dva puta po četiri godine, ali iznimno ostaviti mogućnost za još jedan, ukoliko se pokaže da osoba na vrhu piramide to zaslužuje (treba postaviti brojčane kriterije kojima se to vrednuje – od repertoarnih do financijskih postignuća, nikako prepustiti paušalnoj procjeni!). Mandat bih ograničila (2x4 godine) **svakom intendantu u Nacionalnim kazalištima**, jer bi se tako potaknulo druge pretendente da planiraju svoj program 3-4 godine unaprijed! Bez istinskog i dugoročnog planiranja i razgovora s budućim timom – nema programa i uspjeha. Ne samo program, već i imena umjetnika u autorskim timovima te potpuno razrađen terminski plan izvedbi, trebao bi biti dostupan četiri godine unaprijed. Tako se radi u svijetu!

Osim toga, smatram da se za vrijeme mandata, **intendanti ne bi smjeli baviti umjetničkim poslom**. Isključivo bi trebali biti posvećeni vođenju kazališta, jer taj posao – ako se ispravno radi – zahtijeva cijelu osobu i njenu potpunu posvećenost. Svoje umjetničko iskustvo intendant mora staviti potpuno u funkciju timova koji rade na programu, stimulirati ih idejama i poticati na što bolji rezultat. Direktori umjetničkih grana, ukoliko se bave autorskim radom u svom kazalištu, **rade to za svoju plaću, bez dodatnog honorara**, kako bi pridonijeli uspjehu svog ansambla.

Što se ostalih umjetničkih profila u nastajanju kazališnih predstava tiče, smatram da bi Zakon trebao spriječiti situacije u kojima gostujući redatelji – osim svog posla – rade prijevod, dramatizaciju, scenografiju, kostimografiju, dizajn svjetla i za sve to, dakako uzimaju honorar. Među slobodnim umjetnicima u Hrvatskoj ima svih tih profila, dakle ljudi su završili fakultete, imaju diplome, država im plaća doprinose – jeftiniji su kazalištima od stalno zaposlenih – a ne mogu doći do posla, jer redatelji preuzimaju njihovu profesiju.

U našim uvjetima trebala bi biti obaveza **zaposliti profesionalce** i omogućiti im da žive od svog posla.

Po pitanju honorara, Zakon bi trebao **kategorizirati honorare** gostujućih umjetnika i staviti ih u omjere: Ako je redateljev honorar 100 bodova, scenografov je 70, kostimografov 60, svjetla 35-40. Također bi svaku umjetničku profesiju posebno trebalo kategorizirati, prema dotadašnjim uspjesima i broju predstava. Ne može isti honorar dobiti početnik kao i netko tko ima za sobom 30 predstava i nagrade! Tu bi kategorizaciju trebala ustanoviti struka – HZSU – a **Ministarstvo bi trebalo ograničiti visinu honorara redatelja** (u najvišem stupnju), a prema njemu i ostalih članova umjetničkog tima.

U stihiji koja vlada, jedan operni redatelj koji potpiše scenografiju i kostime za svoju predstavu – glatko dobije 20 tisuća eura za tu kombinaciju, a umjetnički je rezultat u pravilu nepotpun! S jednom predstavom, redatelj može preživjeti čitavu godinu, a obično ima i drugih prihoda. Za to vrijeme dramaturzi, scenografi i kostimografi ne rade ništa... Čemu njihovo obrazovanje i potencijal?

Zakon bi također trebao predvidjeti da u nacionalnim kazalištima ne smiju raditi početnici – donja granica trebala bi biti 15 predstava, o čijem bi **uspjehu trebale svjedočiti kritike i opstanak na repertoaru.**

Kazalište je skupa djelatnost, koja bi profesionalcima trebala omogućavati **tržište rada, koje kod nas ne postoji.** Toliko nacionalnih kazališta u zemlji Hrvatskoj – a u njima se stalno vrte ista imena! Koja k tomu imaju stalni posao u istoj branši... A mladi, koji više i nisu mladi, posao mogu samo sanjati...

Isti je slučaj s glumcima-slobodnjacima. Tko se nije „uhljebio“ – izgubio je bitku. A ovi koji primaju plaće – vrlo često i snimaju, i gostuju – ne mogu stići na sve poslove koje rade, a pritom zakazuju na mjestu stalnog zaposlenja... I njihovo napredovanje do statusa prvaka ne bi smjelo biti u rukama direktora ili intendanta, već **struke, koja u Zakonu mora odrediti pravila!** Kojih se intendant mora držati.

Što se opernih produkcija tiče, osim intendanta koji dovodi svoj tim direktora umjetničkih grana, **mandat bi trebalo ograničiti i šefovima dirigentima.** U cijelom svijetu je taj umjetnički posao reizboran, a kao što svako napredovanje u orkestru podliježe audiciji, tako to mora biti i s imenovanjem šefa dirigenta - **o novom šefu i njegovom mandatu odlučuje orkestar,** nakon audicije. Na taj se način tekuća produkcija čini živom, razne dirigentske estetike donose nove interpretacije, a profesija glazbenika ima dignitet koji joj u cijelom svijetu pripada. Ni jedan šef dirigent u svijetu nije došao na četvrogodišnji mandat bez pristanka orkestra, jednako kao što su ga mnogi – zbog insistiranja glazbenika – morali napustiti.

Jednako tako bi trebalo za premijerne predstave **raspisivati audicije,** tako da se svi solisti koji žele, kako zaposlenici kuće tako i slobodnjaci, mogu okušati u ulozi za koju smatraju da ju mogu otpjevati. O podjeli, dakako, odlučuje dirigent i redatelj predstave (a ne intendant ili direktor Opere koji onda mogu forsirati svoje favorite), ali bi audicija trebala biti otvorena svima, a radu s redateljem mogu prisustvovati i učiti svi koji su prošli audiciju i to žele. Naravno, režijskim će probama aktivno pristupiti oni koji ulaze u podjelu, ali hospitacija je otvorena. Na taj način se lakše dolazi do alternacija – svi su upućeni u režiju, a zamjene solista osvježavaju produkciju.

Sve rečeno vrijedi i za baletne produkcije. Direktori Baleta – ukoliko žele režirati i koreografirati – to rade za plaću! Mjesto baletnog pedagoga je ugovorno, dakle podliježe reizboru, a o tome odlučuje i ansambl Baleta. Solisti napreduju ovisno o uspjesima na sceni – i to struka mora evaluirati.

Na kraju smatram da bi Zakon o kazalištu, kad je riječ o nacionalnim kućama, trebao uvesti obavezu poštivanja umjetničkih dosega umjetnika iz prošlosti, što bi značilo da se na repertoaru trajno drže neke predstave koje su imale izuzetne uspjehe, ili se ciklički obnavljaju. Bilo bi neuporedivo bolje, na primijer, da je koprodukcijski sporazum opernih kuća Zagreba i Rijeke za izvedbu „Aide“ baziran na legendarnoj scenografiji Doriana Sokolića i kostimima Ružice Nenadović Sokolić, koje današnji scenografi i kostimografi mogu obnoviti prema starim nacrtima i skicama te na režiji nekog od vrsnih hrvatskih redatelja, koji bi tradicionalan vizualni dojam (za koji su spomenuti umjetnici višekratno nagrađivani) oživio režijom i radom s pjevačima na suvremen način. U Hrvatskoj djeluje niz dirigenata koji bi bili u stanju glazbeno postaviti predstavu na visokom nivou, a model rada s dva ansambla i različitim solistima dviju opernih kuća (pojačano gostima pjevačima) – mogao bi i dalje biti primjenjiv (ali uz manje treškove).

Kad pogledamo rezultate inozemnih umjetnika koji su posljednjih godina dobili basnoslovne honorare za svoj rad u hrvatskim kazalištima, nije teško zaključiti da su dosezi naših autora – mnogo manje put podbacili. To upućuje na okretanje hrvatskim umjetnicima, a ulaskom u EU otvorit će se mogućnost i za njihovo usavršavanje u inozemstvu, što će sve pridonijeti razvoju hrvatskog kazališta. U tom bi smjeru trebale ići izmjene Zakona o kazalištu.

Svjetlana HRIBAR,
Novinar Novog lista
Rijeka

17.2.2013.